

Хулоса ўрнида шунинг таъкидлаш лозимки, интернетнинг ОАВ тури сифатида ривожланиши ҳаётимизда бўлаётган ўзгариш ва янгиланишлардан биринчи бўлиб боқиб бўлишимизга шарт-шароит яратди. Мутахассислар фикри билан айтганда, янгиланган ва маълумотларнинг онлайн тарзда ёритилиши медиааудиториясини кенгайтириш билан бир қаторда воқеа-ҳодисани жонли тасаввур қилиш имкониятини беради.<sup>191</sup>

**Илмий раҳбар: Ҳилола ФАЙЗУЛЛАЕВА**

## ЗИДДИЯТЛИ ВАЗИЯТЛАРДА ЖУРНАЛИСТ МАДАНИЯТИ МАСАЛАЛАРИ

**М.САИДОВА,**  
**ЎзДЖТУ ўқитувчиси**

Технологик ютуқлар ахборот йиғиш, уни сақлаш, қайта ишлаш ва тарқатиш жараёнини енгиллаштирибгина қолмай, балки ушбу жараёнинг шиддат билан кечишини ҳам таъминлаб берди. Айниқса, Интернет журналистикада ахборот энг тезкор ва арзон маҳсулотга айланди. Бутунги ўзбек Интернет журналистикаси шаклланиши баробарида мураккаб жараёни ҳам бошдан кечирмоқда. Журналистиканинг мазкур янги йўналиши бошқа соҳаларда ҳам тубдан ўзгаришларга сабаб бўлиб, ҳатто давлатлар сиёсатини бошқариш имкониятини эгаллаб олди.

Интернет журналистикаси зиддиятли вазиятларни вужудга келтириши билан ҳам хавфлидир. Чунки, тезкор ахборот бугунги кунда “сенсация” даражасида баҳоланиб, одатда у қайта ишланмай ўқувчи эътиборига ҳавола этилмоқда. Натижада фойдаланувчилар, ахборот истеъмолчилари ҳар қандай маълумотни борира қабул қилади ва ҳар ким ўз маданияти ҳамда савияси даражасида уни таҳлил этади. Ахборотни биринчи бўлиб етказиш сайтлар рейтингини кўтарди, аудиторияни кенгайтиради, аммо, зиддиятли вазиятларнинг юзага келишига ҳам шароит яратди.

Сайтларда ахборотнинг шиддат билан янгиланиб туриши оқибатида ҳар қандай ахборот сонияларда эскиради, кадри пасаяди. Шунинг учун ҳам онлай журналистика соҳасида шаффофлик талаб этилади. Материалларни тайёрлашда Интернет журналистларининг билими, тажрибаси ва албатта, маданияти муҳимдир. Бу йўналиш мутахассисдан шиддаткорлик, қатъиятlilik, жасоратли бўлишни тақозо этади. Зеро, онлайн нашрлар босма нашрлардан фарқи ўлароқ, журналистни ижодкорликка эмас, кўпроқ ҳозиржавобликка ундамоқда.

Интернет сайтларда ахборотнинг тез эскириши баъзи масъул шахсларнинг онлай журналистикага бефарқ муносабатини уйғотади. Аммо, айнан маълум бир соҳага оид бирор-бир муаммо Интернет саҳифаларида одатий “гапирувчи” сарлавҳалар билан ёритилса идора масъулларнинг эътиборини тортди. Баъзи ҳолатларда тегишли идора вакиллари ўзларини маданиятсизларча тутиб, асосий

масала: муаммони бартараф этиш билан шуғулланмай, балки журналист билан зиддиятга (гоҳи таъйиқ ўтказишга) киришиб кетишади.

Qalampr.uz сайти юртимизда содир бўлаётган турли соҳадаги ўзгариш ва ислохотларни ўзига хос ёритиш, масалага креатив ёндашуви билан қисқа вақт ичида ўз аудиториясига эга бўлди. Сайтда “Олий таълимни “ўлий таълим” га айлантиришди. Бунга вазир ҳам ҳисса қўшди”<sup>192\*</sup> номли мақола эълон қилинди. Танқидий мақолада республика олий таълим муассасалари талабалари ўртасида бўлиб ўтган китобхонлик танловига соғринли ўринларни эггаллаган ғолибларга тақдим этилган диплом магнитдаги имло хатолари ҳақида гапириб ўтилган.

Материал сайтда ёритилган, таҳририятга тегишли идора вакиллари билан таҳдидли кўнғироқлар бўлган. Qalampr.uz сайти журналистлари бу вазиятни тўғри қабул қилиб, масалага инсонийлик нуқтаи назаридан ёндашдилар. Келиб чиққан вазиятни сайт саҳифаларида батафсил ёритиб, зиддиятни кескинлашиб кетишига йўл қўймадилар. Лотин имлосига асосланган ўзбек алифбосини қўллаётганда имло қоидаларига тўла амал қилиш лозимлигини эслатиб ўтдилар, ҳолос.

Мазкур вазиятда тегишли идора масъуллари муаммони қандай бартараф этганликлари ҳусусида ахборот беришлари зарур. Кўрилган “чора-тадбирлар ҳақида ахборот тайёрланиб, тегишли таҳририятга тақдим этиш бевосита ахборот мутахассиси зиммасидаги вазифадир. Масалага бундай ёндашув ахборот хавфсизлигини таъминлайди ва вазиятга ойдинлик киритади.

Тадиқотчи Мануэль Кастельс башорат қилган “тармоқ жамияти” вужудга келган ушбу даврда ахборот-коммуникация технологиялари, Интернет ва умуман, мультимедиа жамият тараққиётига ўз таъсирини ўтказмай қўймайди. Дунё миқёсида пайдо бўлган интерфаол электрон ҳамжамият тармоққа кириш имкони ва ундан самарали фойдаланиш маданиятини шакллантирмоқда. “Истеъмолчи тармоққа боғланмас экан, у тармоқ жамияти ҳаётида тўлақонли иштирок эта олмайди”, - деб таъкидлайди Кастельс<sup>193</sup>.

Инсоният ҳаётига шиддат билан кириб келган Интернет ўзи билан бир қанча қулайликлар олиб келди. Аммо у туфайли алоҳида жамиятлар турмуш тарзига жиддий салбий таъсир этувчи омиллар ҳам вужудга келдики, ушбу омилларни бартараф этишда кўрилган кескин чоралар вазиятни янада чигаллаштириши мумкин. Шунинг учун ҳам ахборот тизими имкониятларини миллий манфаатлар нуқтаи назаридан ҳимоялашнинг муҳим чораларидан бири сифатида ахборотни йиғиш, қайта ишлаш, тарқатиш ва ахборот истеъмоли борасида жамият маданиятини юксак даражада шакллантириш жоиз.

<sup>192</sup> <http://qalampr.uz/news/oliy-talimni-%E2%80%99ga-aylantirishi-bunga-vazir-ham-kissaqshdi-15194>.

<sup>193</sup> Кастельс М. Информационная эпоха: экономика, общество, культура / под ред. М. Национальный институт прессы и тел-во Варшавы. 1998.

<sup>191</sup> Martin Conboy Journalism studies. Printed in USA. 2013. – P.154.